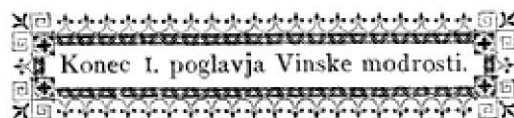

vedel kdaj. Nobena rupa ne požira tako hlastno vode kakor je požiralo njegovo viteško grlo potoke vina, s katerimi bi se bila napojila lahko vsa dolenska krájina. Ko je oglodal vse kosti in si oblizal prste, zamašil se je z ajdovim otepom, potem pa sédel s Katrico v kočijo in vriskaje pognal konje proti Podgorju. Grof se je strašno jezil, da je izgubil hčer in Podgorje in dobil za zeta robatega Vačana. Zbral je veliko vojsko biričev in hlapcev in jo poslal za kočijo, da bi Pongréta ubili. Ko zagleda Katrica preganjalce, jela se je ihtiti in javkati: Gorjé nama, še danes bova oba mrtva, ti od meča grofovih hlapcev, jaz pa od neskončne žalosti, da te bom izgubila. Poglej, vojska je že pod klancem, skoraj bo naju došla. Pongrè velí smijé se: Pre-ljuba žena, ne boj se! To rekši izdere zamašek in zdajci bruhne iz njega velikansko jezero, ki zalije in utopi vso vojsko grofovih hlapcev in biričev. Srečno sta dospela ženin in nevesta v svoje Podgorje. Tamo si je sezidal Pongrè v goščavi vas, ki se imenuje v spomin njegov še dan danes Pángreč-Grm. Njegovi nasledniki so naši krepki in pošteni Podgorci. Kakor njihov ded slové tudi oni, da so najboljši jedci in pivci, ob enem pa tudi najpridnejši in najjeklenejši delavci na vsem Dolenjskem.

Drobtine za slovenski slovar.

Spisal Davorin Nemanič.

Zdaj, ko se ureja slovensko-nemški slovar in se je nadejati, da bo mogel kmalu ugledati svet, a želeti je, da bi pokazal svetu, kolikor mogoče vse besedno bogastvo jezika našega, zdí se mi, da bi bilo dobro, ako bi óni prijatelji naše stvari, ki nabirajo in hočejo še nabirati novih besed za slovar, gledali ne samó na to, da naberó novih besed sploh, ampak da bi zapisovali tudi take sicer sploh znane besede, katere imajo po njihovih krajih kakšen drugačen, širji ali ožji pomen, kakor v navadnem kujiževnem jeziku in med narodom drugod, in da bi se posebno tudi obzirali na sinonimiko in na cele lestvice in skupine izrazov, ki jih ima narod za predmete in pojme, kateri stojé v kakšnih medsebojnih odnošajih i. t. d., tako n. pr. na razne izraze, nominalne in verbalne, ki jih ima narod za razne bolezni, duševne in telesne, za razna poljska in druga dela, razno orodje i. t. d.

Na ta način bi se mnogi nabiráč še marsikakšne besede laže domislil ali pa jo s povpraševanjem med narodom laže zasledil, kakor če bi samó tako brez reda in osnove razmišljal ali pa čakal kakšnega srečnega slučaja, da zvé še katero novo ali menj znano besedo. In take skupine besed bi se mogle tudi po naših časopisih, menda najbolje v „Zvonu“ in „Kresu“, objavljati *); tako bi se še marsikdo, čitajoč take zapiske, mogel domisliti, kako to in óno pri njem drugače imenujejo, mogel bi si te različne besede iz svojega kraja zapisati in ž njimi obogatiti novi slovár.

Za primer takšnih skupin hočem jaz navesti óne besede, ki jih imajo Beli Kranjci, vsaj okoli Metlike, za temporalno udaljenost od sedanjosti, ‚denes‘ (in ‚nocoj‘) in ‚letos‘. Za te razmere imajo namreč Beli Kranjci izraze nekoliko drugačne nego sploh drugi Slovenci in naši pisatelji, potem pa so oní v ti točki sploh tudi za jedno stopinjo bogatejši, nego naš narod drugod, bogatejši dakako v tem zmyslu, da oní večkrat lahko z jedno sámo besedo rekó to, za kar je treba drugim dvéh ali še več besed. Drugi Slovenci namreč morejo sploh, kolikor je meni znano, z jedno besedo imenovati le udaljenost za dva dni, dve leti, a Beli Kranjci pa tudi za tri dni, tri leta. Te besede so razven jedne sáme (doli z * označene) izjeme take, da se izrazu za udaljenost v preteklosti 1. reda dodá za udaljenost 2. reda spredaj predlog pred ali (zarad sledečih glasov) pre, za udaljenost 3. reda pa preko in izrazu za udaljenost v prihodnosti 1. reda ravno tako za udaljenost 2. reda čez, 3. reda preko. Po tem se imenuje udaljenost od

a) *denes*:

α) v preteklosti: 1. ščeraj, gestern: adj. ščeranj, a, e, 2. preščeranjim, vorgestern: adj. preščeranj, a, e, 3. prekoščeranjim, vor drei tagen: adj. prekoščeranj, a, e; β) v prihodnosti: 1. jutri, morgen: adj. jutrnji, a, e, 2. čezjutri, übermorgen: adj. čezjutrnji, a, e, 3. prekojutri, über drei tage: adj. prekojutrnji, a, e.

b) *letos*:

α) v preteklosti: 1. lani, voriges jahr: adj. lajnski, a, o, 2. predlani, vor zwei jahren: adj. predlajnski, a, o, 3. prekolani, vor drei jahren: adj. prekolajnski, a, o; β) v prihodnosti: 1. kleti, nächstes jahr: adj. —, 2. prekokleti*, über zwei jahre: adj. —, 3. (čez tri leta*, über drei jahre).

*) Prav radi odpiramo list svoj takim razpravam, ker smo prepričani, da vsi jezik svoj še premalo poznamo in da samó prekratkovidni ali presamosvestni ljudje morejo Slovencem očitati „furor philologicus“.

Ured.

Slični so tudi izrazi za večer dotičnega dné, toda samó z obzirom na preteklost: 1. snuči, gestern abends: adj. snučkanji, a, e, 2. presnuči ali presnučkanjim, vorgestern abends: adj. presnučkanji, a, e, 3. prekosnuči ali prekosnučkanjim, vor drei tagen abends: adj. prekosnučkanji, a, e; a za večer prihodnjih dnij se govori le: jutri večer, morgen abends, čezjutri večer, übermorgen abends, prekojutri večer, über drei tage abends. Za jutro pa imamo takšen prost izraz samó z obzirom na juternji dan: zajtra, morgen früh; sicer pa se govori le: ščeraj, preščeranjim, prekoščeranjim jutro in čezjutri, prekojutri v jutro.

Sem spadata tudi še izraza za najbližjo preteklost in prihodnjost, namreč za denašnje jutro in denašnji večer, t. j. davi, heute früh: adj. davešnji, a, e, in drevi, heute abends: adj. drevešnji, a, e; toda pomniti je, da že sama narava teh časovnih razmer ne dopušča, kadar govorimo le z jedno obliko katerega glagola, vezati obé té besedi skupaj. Vsi ti izrazi rabijo namreč samó z obzirom na neposredno sedanjost govornika ali pisatelja, t. j. jedino z obzirom na ‚denes‘ (in ‚nocoj‘) in ‚letos‘ ter označujejo jedino (če ne absolutno, vendar vselej) relativno preteklost ali prihodnjost, in se zato tudi vežejo jedni samo s perfektom (n. pr. davi smo pokosili), drugi samo s futuro (n. pr. drevi bomo domov vozili), nikoli pa ne nobeden s prezentom (razven se ve da tedaj, če ima prezentna oblika po naravi glagola futuralno značenje). Čisto nenaravna pa in zato čisto pogrešna bi bila zveza ‚od davi do drevi‘ (n. pr. dela ali delal je ali delal bo od davi do drevi), kakor je že nekdo pisal in stoji pogrešno tudi v Wolfovem nemško-slovenskem slovarji s. v., ‚Früh‘, ali zveza ‚od včeraj do jutri‘, ‚od lani do kleti‘, in sicer nenaravna in pogrešna zato, ker bi stiskala preteklost in prihodnjost skupaj v jedno in isto dobo, bilo v sedanjost ali preteklost ali prihodnjost. Za nemški ‚von früh bis abends‘ imamo samó ‚od jutra do večera‘.

Drugače je to pri izrazih za sedanjost: ‚denes‘, ‚nocoj‘ in ‚letos‘, katerim je pojem tako širok, da tu že razločujemo tudi začetek, tečaj in konec te relativne sedanjosti. Zato tudi vežemo te prislove, ako govorimo početkom dneva (zjutraj), noči (zvečer) ali leta, s futuro (n. pr. denes, nocoj ali letos homo veseli); če govorimo čez dan sam ali čez noč ali leto, vežemo jih s prezentom (n. pr. denes, nocoj ali letos nam je dobro), in govoreč koncem dneva (zvečer), noči (zjutraj) ali leta rabimo jih s perfektom (n. pr. denes, nocoj ali letos smo bili srečni); in razven tega govorimo ‚nocoj‘ tudi že čez dan, in sicer o noči pretečeni in o prihodnji (‚nocoj sem dobro spal‘ in ‚nocoj bomo plesali‘).

Omeniti hočem tukaj še samó to, da je za nedoločeno, nekaj dnij od ‚denes‘ udaljeno preteklost posebno pri Belih Kranjcih stalen izraz ‚on dan‘ ali še bolj navadno ‚to on dan‘, neulich, hrv. onomadne.

Novejši pisatelji ruski.

Piše dr. K. Štrekelj.

II.

Iván Sergêjevič Turgénev.

(Konec.)

Drototip takega razumnega človeka je že pohvaljeni fabrikant Sólomin, katerèga slika Turgenev kot nekakega ruskega Schultze-Delitscha. Paklín pravi o tem ponižnem in dobrem moži: „Sólomin! Temu se godi izvrstno! On se je znal izbornó izkopati iz zadrege. Prejšnjo fabriko je popustil in s sabo vzel najboljše ljudi. Zdaj hoče imeti svojo, dasi malo fabriko — tukaj v Permu, — osnovano na arteljski podlagi. Ta bo svojo stvar lepo opravil! On ima fino in ob jednom trdo butico! To je — cel mož. Posebno pa ne nastopa kot nenaden zdravnik društvenim boleznim. Kak narod smo pač mi Rusi? Vedno čakamo, da li ne pride od nekod nekaj ali nekdo ter nas nenadoma ozdravi in odstrani vse naše napake, kakor slab zob. Kdo bo ta čarovnik? Darvinizem? Selo? Arhip Perepentev? Vojska z zunanjiimi državami? — Bodi si, kdor hoče, le zob venkaj!! — Ali to ni nič drugega, nego lenoba, slabóst, oskodnost mislij! — Sólomin pa ni takov; ne, on ne dere zób — on je cel mož!“

Sicer pa so tudi v tem romanu možje mehki, kakor pri Turgenevu sploh. Če izvzamemo Sólomina, je jedini Sipjagin nekoliko trdna in simpatična prikazen; ali vse drugo je — prežensko in podlo. Tu imamo ničemurnega dva in dvajsetletnega Kisljakova, neznosnega blebetálca, ki se igra z najvišjimi problemi življenja; tu je bogati kupec Goluškín z grdim osépičnim obrazom in svinjskimi očmi, ki je napolnil hišo svojo z zajedalci, samó da bi se prikupil narodu. Ko pa ga prime policija, nosi se kakor deček, vrže se sodníkom pred noge in sramotno izdá tovariše svoje. — Nasprotno pa ima Marijana mnogo moškega na sebi ter se v tem oziru vredno vzporeja s Heleno in jednakiimi Turgenevljimi junakinjami.